

VII MEĐUNARODNI KONGRES SLAVISTA U VARŠAVI 1973.

VII međunarodni kongres slavista u Varšavi pokazuje u odnosu na prethodni, održan u Pragu 1968. god., sve veći interes za slavistiku u cijelom svijetu, sudeći po broju referata i autora koji su uzeli učešća na ovom reprezentativnom skupu.

Na Kongresu je učestvovalo nešto više od hiljadu referenata iz dvadeset i pet zemalja, od toga iz pet vanevropskih: Australije, Izraela, Kanade, SAD i Novog Zelanda, a evropske zemlje zastupljene su gotovo u cjelini: Austrija, Belgija, Bugarska, Čehoslovačka, Danska, Finska, Francuska, Holandija, Italija, Jugoslavija, Mađarska, Norveška, Njemačka Demokratska Republika, Njemačka Savezna Republika, Poljska, Rumunija, SSSR, Švajcarska, Švedska, Velika Britanija.

Međunarodni, kao i Poljski komitet slavista morali su da ulože veliki napor da bi organizirali ne samo rad velikog broja sekcija, nego i prihvatanje velikog mnoštva gostiju, koji su znatno premašili broj prijavljenih i održanih referata i saopštenja. Kongres je otpočeo 21. VIII, a zaključen je svečanom plenarnom sjednicom 27. VIII u velikoj sali A. Mickijevića.

Rezimei referata i saopštenja izdani su u posebnoj knjizi od 1168 strana, koja sadrži i indeks autora; pored imena svakog autora naznačena je i zemlja iz koje potječe, naslov rezimea je na jeziku kojim je pisan i referat ili saopštenje, sami rezimei su obavezno na jednom od svjetskih jezika: ruskom, engleskom, francuskom, njemačkom, ili na poljskom, tj. jeziku domaćina Kongresa, dok su na samom Kongresu u zvaničnoj upotrebi osim svjetskih jezika i svi slavenski jezici.

Rad na samom Kongresu bio je podijeljen na pet sekcija, prema oblastima naučnog istraživanja: I sekcija — lingvistika, II — nauka o književnosti, III — problemi lingvističko-literarni, IV — folkloristika, te V — općeslavistički istorijski problemi.

Osim prijedpodnevnog zasjedanja prvoga dana, kada je Kongres svečano otvoren u Palati nauke i kulture, kojom su prilikom održana i tri inauguraciona referata značajnih slavista (J. Krzyżanowski, *Dwie romantyczne rocznice dwóch literatur slowiańskich*; F. P. Filin, *Problema proishozdenija slavjanskih jazykov*; R. Jakobson, *Jazykovedčeskie nabljudenija nad obščimi osobennostjami slavjanskoj poezii*), koji su bili i jedini plenarni, sav ostali rad odvijao se u sekcijama, koje su paralelno zasjedale u nizu sala Varšavskog univerziteta.

Lingvistička sekcija imala je šest podsekcija, prema okvirnim temama koje je Međunarodni komitet slavista pravovremeno dostavio svakom Nacionalnom komitetu. Međutim, u nekim podsekcijama broj referata i saopštenja bio je toliki da su čitani naporedo i istovremeno u dvije, pa i tri sale, što je dosta otežavalo praćenje rada Kongresa čak i u jednoj podsekciji. Sekcija II imala je tri glavne podsekcije, ali su i one razbijene u nekoliko tematskih razdjela, tako da je broj grupa bio deset, III sekcija imala je četiri podsekcije, a IV i V po tri. Kongres je radio i u dopodnevnim i u poslijepodnevnim časovima, saopštenja su čitana od osam do deset sati, ostalo vrijeme rezervirano je za referate.

Raspored referata i saopštenja, kao i sva ostala uputstva, štampani su u Programu, u kojem je dat i popis članova Međunarodnog i Polj-

skog komiteta slavista sa predsjedništvima, popis komisija Međunarodnog komiteta slavista i njihovih predsjednika, u svemu devetnaest, te popis članova svih organizacionih komisija Kongresa.

Iz Jugoslavije je učestvovao veliki broj slavista, najveći dio sa referatima i saopštenjima, od kojih su neki bili i vrlo zapaženi. Prvog dana, na plenarnom zasjedanju lingvističke sekcije imao je referat Pavle Ivić na temu: *Hijerarhija srodstva među jezičkim i dijalekatskim tipovima na slovenskom jugu*, kojim utvrđuje kriterije klasifikacije vodeći računa »o strukturalnoj genezi toga sistema«, pri čemu su u prvom planu fonološke i prozodijske osobine. Iz dijalekatske problematike je i saopštenje S. Popovića, *Ispitivanje međujezičkih i međudijalekatskih uticaja*, radeno na temelju podataka koje je autorka prikupila iz jezika čeških naseljenika u Bosni i Banatu. B. Finka je u svome referatu: *Stylistika w dialektologii* govorio o stilističkom valeru dijalekatskih osobina svih nivoa izraza u književnom jeziku, a o međudijalekatskim uticajima govori i B. Vidoeski, *Problemi na međudijalektniot kontakt vo preodni govorni oblasti*, uzimajući u obzir odnose makedonskog sa susjednim srpskim i bugarskim govorima.

Problematiku stilskih sredstava jezika tretira više autora: O. Jašar-Nasteva, *Emploi stylistique des turcismes en macedonien moderne*; D. Jović, *Neka morfonetska leksička sredstva u semantičkoj i stilskoj funkciji*; J. Toporišić, *Stilno zaznamovana glasovna, pisna, naglasna in oblikoslovna sredstva slovenskega književnega jezika*; te J. Vuković, *Pristup kompleksnijoj stilističkoj analizi srpskohrvatskog stihovanog izraza*, a u izvjesnom smislu i R. Panoska, *Afirmacija na nekoj konstrukcii vo makedonskiot poetski jazik*.

Onomastička problematika tretira se u dva saopštenja: T. Stamatoskog, *Makedonskata onomastička leksika kako izvor za literaturniot jazik*, te P. Šimunovića, *Jezična slojevitost u toponimima na hrvatskoj obali*.

O široj problematici slavenskih jezika govorili su P. Hr. Ilievski,

Opisnata komparacija vo balkanski-te slovenski jazici; F. Jakopin, *Substantivizacija pridevnikov in drugih besednih vrst v slovanskih jezikih* i B. Markov, *Imenski sufiksi so augmentativno i pejorativno značenje vo sovremenite slovenski jazici*, dok M. Pavlović u referatu: *Nove smernice u proučavanju istorije slovenskih jezika (fakta kao efekti procesa i uzroci procesa i fakata)* govori o potrebi uzročnoga sagledavanja evolucionih procesa u slavenskim jezicima, uz psiholingvističko i sociolingvističko osvjetljavanje.

Problematikom ruske sintakse bavi se T. Šeremet u saopštenju: *Glagoly dviženija v sovremennom ruskom jazyke*, a stranim uticajima u slavenskim jezicima A. Menac, *Strani elementi u ruskoj i hrvatskoj frazeologiji*. Referat M. Ivić, *Elementi neodređenog člana u savremenom srpskohrvatskom književnom jeziku* pruža maksimalno sažetu strukturalnu analizu jedne sintaksičke pojave u nastajanju u srpskohrvatskom jeziku, dok se saopštenje K. Milošević, *Neki aspekti semantičkog odnosa konstrukcija pasivne (sa trpnim pridjevom) i reflektivne u savremenom srpskohrvatskom jeziku* bavi pitanjem izražavanja pasiva. Problematikom savremenog srpskohrvatskog jezika pozabavilo se dosta autora: V. Anić, *Morfološke inovacije u hrvatskosrpskom jeziku*, Sv. Marković, *Morfološka adaptacija imenica stranog porijekla sa sufiksom -ist u srpskohrvatskom jeziku*, M. Stevanović, *Infinitiv je ipak modus*, a makedonskog B. Korubin, *Razvoj na deverbativnite pridavki vo makedonskiot literaturnen jazyk*.

Takođe se veći broj referata i saopštenja odnosio na procese standardizacije jezika, među njih se do izvjesne mjere može ubrojati i referat B. Koneskog, *Tradicionalnite elementi i inovaciiite vo jazikot na makedonskata narodna poezija*, mada je to ujedno i stilistička analiza poetskog jezika. Vrlo široko u problematiku jezičke standardizacije ulazi D. Brozović svojim referatom: *Sociolingvistička situacija i problemi jezične standardizacije u slavenskom svijetu XVIII stoljeća*, i to sa specijalnih pozicija sociolingvistike kolektiva (uvjetni naziv lingvistič-

ka standardologija), a sličnom problematikom, samo ograničenom na hrvatsku situaciju, bave se i M. Moguš, *Odnos iliraca prema kontinuitetu hrvatskog književnog jezika*, Z. Vince, *Udio Slavonije i Dalmacije u oblikovanju hrvatskog književnog jezika*, te H. Kuna, *Udio franjevačke književnosti XVIII vijeka u stvaranju literarnog jezika zapadnog srpskohrvatskog područja*. M. Mladenović u saopštenju: *Tipovi književnog jezika kod Srba u drugoj polovini XVIII i početkom XIX v.* komentariše iz toga aspekta jezičku situaciju u Vojvodini, a takođe i N. Radošević, *Greko-slavjanskaja tradicija i jazyk Vuka Karadžića*, dok A. Peco tretira problematiku jezika alhamiada literature bosanskih Muslimana (*Narodni jezik u književnosti srpskohrvatskog jezičnog područja u predvukovskom periodu sa posebnim osvrtom na bosansko-hercegovačke prilike*). Dijahronijskim problemima književnog jezika u širem smislu riječi bavi se i J. Vončina, *O kontinuitetu hrvatskog književnog jezika od 15. do 18. stoljeća*, te D. Malić, *Počeci hrvatskog književnog jezika*, čije saopštenje do izvjesne mjere notira i neke podatke o glagoljskoj književnosti.

Samo tri saopštenja jugoslaven-skih lingvisti su direktnije vezana za jezičku staroslavensku i crkvenoslavensku problematiku, i to M. Pešikana, *Geneza i evolucija slovenskog pisma*, u kome zastupa shvatanje da je Konstantin glagoljicu konstituisao iz vizantijskog monaksialnog kursiva; T. Dimitrovskog *Kon potekloto na staroslovenskite glagolski imenki na -nije i -tije obrazuvani od nesvršeni glagoli*, koji ponešto revidira Miklošičevo mišljenje o tom tipu obrazovanja i, napokon, D. Barjaktarevića, *Glagolska sistema srpskoslavenskog jezika*.

U II sekciji je iz crkvenoslavenske problematike saopštenje B. Stipčević, *Mesto Belgradskogo i Hilandaraskogo spiskov u istorii parimejnika*, te D. Bogdanovića, *Poetika prologa stihovne redakcije*, u kojem pokušava da odredi uticaj te redakcije na djela biografskog žanra u staroj srpskoj literaturi.

Na ovom je Kongresu, inače, vladao dosta velik interes za problematiku praslavenskog, staroslavenskog

i crkvenoslavenskog, i u nizu referata i saopštenja autori su pokušali riješiti mnoga sporna pitanja ili dati nove pristupe. Neki od referenata nastojali su ovu problematiku obraditi strukturalnim metodom, tako J. Hamm u referatu *Czynniki w rozwoju form czasownikowych dijahroniju obraduje metodom generativne gramatike*, a C. Bartula se bavi problemima strukturalne sintakse staroslavenske rečenice u radu: *Elementy prasłowiańskie zdania złożonego w języku staro-cerkiewno-słowiańskim*. Strukturalni prilaz prisutan je i u referatima K. I. Hodove, *Struktura otnošenij vyražajemyh formami sklonenija imeni suščestvitel'nogo v staroslavjanskom jazyke*, te E. V. Češko, I. I. Revzin, *Sootnošenje morfologičeskogo i sintaksičeskogo urovnja v kategorii padeža (padeži staroslavjanskogo jazyka)*.

Fonološkom problematikom, najčešće dijahronom, bave se referati L. Moszyńskog, *Rozwój systemu fonologicznego od wspólnoty językowej prasłowiańskiej do języka Cyryla i Metodego*; V. N. Cekmana, *Genezis i evolucija palatal'nogo rjada v praslavjanskom*, I. Gălăbova, *Urslawische Auslautprobleme*, te Z. Goląba, *The Initial x- in Common Slavic: a Contribution to Prehistorical Slavic-Iranian Contacts, a акценatskom P. Garde, Le paradigme accentuel oxyton est-il slave commun?*. Jedan se autor vratio na problem prioriteta pisma (H. Schelesnik, *Konstantinisches Alphabet und glagolitisches und kyrillisches Schriftzeichensystem*), dok problematiku praslavenskog glagola, svaki na svoj način, obrađuju T. Mathiassen, *Die verbalen Nasalsuffixe im morphologischen System des Urslawischen*, te L. R. Micklesen, *The Proto-Slavic Verbal System*.

Poseban interes naučnika privukla su pitanja iz praslavenske i staroslavenske leksike i frazeologije, između kojih se posebno izdvaja originalnim prilazom referat N. I. Tolstoja, *K rekonstrukcii praslavjanskoj frazeologii*. Leksički uplivi i veze razrađeni su u referatima A. S. L'vova, *Inozazyčnie vlijanija v leksike pamjatnikov staroslavjanskoj pis'mennosti*; M. Altbauera, *Are Grecisms in an Old-Church-Slavo-*

nic *Manuscript a Criterion of Its Archaic Provenance?*; te E. M. Ve-reščagina, *Iz istorii vzniknovenija pervogo literaturnog jazyka slav-jan. K probleme grečesko-slavjan-skih leksičeskih i grammatičeskih variantov v drevnejših slavjanskih perevodah*. Do izvjesne mjere se za ovu problematiku vezuju i referati R. M. Cejtin, *Harakteristika leksičeskih i slovoobrazovatel'nyh sredstv staroslavjanskog jazyka (s točki zrenija ih semantiki i stilističeskih funkcij)*, te saopštenje V. V. Martynova, *Praslavjanskaja i balta-slavjanskaja sufiksāl'naja deryvacija iměn*, dok je informaciju o rječniku praslavenskog jezika, koji se radi u Krakovu, dao F. Sławski: *Nad pierwszym tomem Słownika prastowiańskiego*.

Opće probleme periodizacije praslavenskog jezika obradio je V. I. Georgiev, *Tri osnovnyh perioda razvitija praslavjanskog jazyka*, nastanak slavenskih jezika, u već pomenutom inauguracionom referatu, F. P. Filin, a pitanje metoda utvrđivanja praslavenskog stanja i mogućnosti toga utvrđivanja H. Birnbaum, *O možljivości odtworzenia pierwotnego stanu języka prastowiańskiego za pomocą rekonstrukcji wewnętrznej i metody porównawczej (Kilka uwag o stosunku różnych podejść)*.

Pokrenuta su i neka opšta i tekstoška pitanja staroslavenske književnosti u referatu J. Vlaška, *Typologie a struktura staroslověnské literatury*, te u saopštenjima W. R. Vедера, *Was ist Methods Väterbuch?* i J. Ruseka, *Czy Metody przetłumaczył Pateryk i który?*, u kojima se obojica bave problemom prvog slavenskog Paterika.

Izvjestan broj referata dodiruje staroslavensku i praslavensku problematiku, iako se, u suštini, bave manje-više pitanjima slavenskih jezika uopšte. U tu grupu treba ubrojati i referat F. V. Mareša, *Das slavische Kasussystem*, u kome on pokušava da dá transformaciono-generativni model padežnih sistema slavenskih jezika, zatim I. Lekova, *Kompensacijata — razvoen faktor v slavjanskite ezikovi sistemi*, što predstavlja teorijski strukturalni pristup dijahronoj problematici u slaven-

skim jezicima, a strukturalni su i pristupi A. Vaška, *On the Development of an Isolated Slavic Language*, te A. Lamprechta, *Pozdñi praslovanština a její vývoj ve východoslovanských jazycích (vývoj fonologického systému)*.

Sintaksičku rekonstrukciju najstarije rečenice daje B. Havránek u referatu: *Větná struktura v nejstarších fázích slovanských jazyků*, dok se J. Sedláček bavi daljim razvojem praslavenske rečenice na južnoslavenskom tlu u saopštenju: *K vývoji souvětí v jižní skupině slovanských jazyků*, a V. Kiparsky problemom vokalizacije jerova u referatu: *Zagadnienia tzw. jerów słabych w pewnych sufiksach słowiańskich*.

Za crkvenoslavensku problematiku vezan je, do izvjesne mjere, i razvoj i nastanak slavenskih književnih jezika u najširem smislu te riječi, obrađen u referatima G. Hüttl-Wortha, *Grundsätzliche Probleme der Literatursprache in der Kiever Rus'*; G. Miháľľá, *Kněžstvenstvenij literaturnyj jazyk v Rumynskih knjažestvah i jeho karakternye leksičeskie čerty (XIV—XVII v.)*, a na izvjestan način njima se pridružuje i referat D. S. Lihačeva, *Zaroždenie i razvitie žanrov v drevnerusskoj literatury*.

Na ovom Kongresu pojavilo se i nekoliko referata koji su problematici standardnih jezika prišli sa sociolingvističkih pozicija. To su, osim već pomenutog referata D. Brozovića, K. Gutschmidt, *Parallele und divergente Entwicklungstendenzen in jungen slawischen Schriftsprachen und der soziolinguistische Gesichtspunkt*, T. J. Butlera, *A Sociolinguistic Analysis of the Serbian National Language Movement During the Late Eighteenth and Early Nineteenth Centuries*, te R. Auty, *The Role of Purism in the Development of the Slavonic Literary Languages*, a općom sociolingvističkom problematikom bavi se referat P. Branga, *Ueber die Aufgaben der sprachsoziologischen Forschung vornehmlich am Beispiel der russischen Literatursprache*.

Tekstovi referata i saopštenja su, po pravilu, štampani u posebnim separatima, ali su, pored toga, pojedine zemlje izdale zbornike kongres-

nih materijala, kao i pojedini centri. Između jugoslavenskih centara u Zagrebu je Hrvatsko filološko društvo izdalo zbornik »Prilozi, VII međunarodni kongres slavista Warszawa«, Zagreb, 1973, u Novom Sadu Filozofski fakultet predstavio se zbornikom »Referati za VII međunarodni kongres slavista u Varšavi«, Novi Sad, 1973, u Skopju Biblioteka Literaturen zbor štampala je »Referati na makedonskite slavisti za VII međunarodni slavistički kongres vo Varšava«, Skopje, 1973, a ostali jugoslavenski referati mogu se naći sabrani u raznim lingvističkim publikacijama, kao: Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor, knj. XXXIX, Beograd, 1973; Radovi, Filozofski fakultet — Zadar, sv. 11, Razdio lingvističko-filološki (7), Zadar, 1973; Književni jezik, sv. 3—4, Odsjek za južnoslovenske jezike Filozofskog fakulteta u Sarajevu, Sarajevo, 1973, Slavistična revija, XXI, Ljubljana 1973, št. 2.

Ruski slavisti predstavili su se zbornikom: Slavjanskoe jazykoznanie, VII međunarodnyj s'jezd slavistov, Moskva, 1973, francuski sa: Communications de la délégation française, VII Congrès international des slavistes, Paris, 1973, zapadnonjemački sa: Slavistische Studien zum VII Internationalen Slavistenkongress in Warschau 1973, München, 1973, američki sa: American Contributions to the Seventh International Congress of Slavists, Warsaw, August 21—27, 1973, University of Michigan, 1973, talijanski sa: VII congresso internazionale degli slavisti, Varsavia, agosto 1973, Ricerche slavistiche, Roma, 1973.

Separati su najčešće već ranije štampani u raznim lingvističkim i slavističkim časopisima, npr.: Zeitschrift für Slawistik, knj. XVIII, Berlin, 1973; Scandoslavica, knj. XIX, Kopenhagen, 1973; The Slavonic and East European Review, knj. VI, Cambridge, 1973.

Na Kongresu su održane i sjednice svih međunarodnih komisija, i to 25. VIII, između ostalih i Komisije za Rječnik crkvenoslavenskog jezika, kojoj je predsjedavao F. Mareš, pošto je J. Kurz, raniji predsjednik Komisije, u međuvremenu umro. Tom prilikom izabrano je i novo predsjedništvo Komisije i zacrtane

nove smjernice rada, pošto je svaka nacionalna komisija prethodno podnijela svoj izvještaj.

Ogroman broj referata i saopštenja, žive i konstruktivne diskusije, primjena novih lingvističkih metoda i novih lingvističkih teorija u brojnim referatima — sve je to karakteriziralo posljednji slavistički kongres. Nadati se je da će i slijedeći, koji treba da se održi u Jugoslaviji 1978. godine, u Zagrebu i Ljubljani, biti na još višem nivou, te da će izazvati u slavističkom svijetu jednak interes i biti isto toliko plodotvoran kao što je bio i Kongres u Varšavi 1973.

Dr Herta Kuna

RADNOJ GRUPI STAROSLAVENSKOG INSTITUTA PODIJELJENA NAGRADA »BOŽIDAR ADŽIJA«

Radna grupa Staroslavenskog instituta: Biserka Grabar, Anica Nazor, Marija Pantelić — nagrađena je godine 1973. republikom nagradom za znanstveni rad »Božidar Adžija« za djelo Missale Herivoiae Ducis Spalatensis Croatico-glagoliticum I/II (glavni urednik Vjekoslav Štefanić). Odbor za dodjelu nagrada znanstvenim radnicima tim je povodom dao ovo obrazloženje:

»Zahvaljujući djelatnosti ove radne grupe objavljeno je faksimilirano izdanje najljepšeg kodeksa hrvatskoglagolske književnosti. Ovaj tehnički savršeno izveden posao popraćen je preciznom transliteracijom 242 folija izvornika, bogatim tekstološkokritičkim (praktičnim) aparatom koji pruža sve relevantne varijante iz još 3 značajna glagoljaška misalska kodeksa, te kraćim studijama o svim bitnim problemima vezanim uz rukopis. To je impozantan poduhvat na visokoznanstvenoj razini do kakva se ne dolazi često ni u većim sredinama. U stvari njime je na 544 strane potpuno obrađen tekst ne jednog, već četiri velika rukopisna kodeksa hrvatske književnosti XIV do XV stoljeća. Respektirajući još od Jagićevih dana poznatu činjenicu da je Butko, pisac Hrvojeva misala (nastalog oko godine 1404.) u znatnoj mjeri pomladio crkvenoslavenski jezik svog rukopisa, mora se primijetiti da je sa-